УДК Щ157.73(4УКР-9ЗАК)4-8 Югасевич І.
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/20.167503

Надія ТОВТИН,
orcid.org/0000-0002-5401-4964
аспірант кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(Дрогобич, Україна) tovtin.ni@ukr.net

ІВАН ЮГАСЕВИЧ – ТАЛАНОВИТИЙ УКРАЇНСЬКИЙ УКЛАДАЧ ТА ПЕРЕПИСУВАЧ ЛІТУРГІЙНО-ПОЗАЦЕРКОВНИХ МУЗИЧНИХ ЗБІРНИКІВ XVIII – XIX СТ. (до питання його приналежності українській культурі у деяких дослідженнях сучасних дослідників)

Стаття присвячена українському укладачу, переписувачу та талановитому ілюстратору рукописних збірників Івану Югасевичу, який упродовж 1741 – 1814 рр. жив у Мукачівській єпархії, котра була утворена у 1771 р. Папою Климентом XIV. Сьогодні ці терени розділені між Закарпатською областю України, східними землями Словаччини, Румунії, Угорщини. Полікультурність регіону відобразилася у літургійній та паралітургійній творчості, світогляді укладачів та переписувачів рукописних церковно-музичних збірників (ірмологіон, пісенник).

Основну увагу приділено рукописній спадщині визначного закарпатського укладача релігійно-музичних збірників Івану Югасевичу, його українському (руському) походженню, приналежністю до греко-католицької церкви. Спростовано помилкові твердження щодо його словацької національності та приналежності до словацької культури. У різні часи переписані І. Югасевичем ілюстровані збірники потрапили до архівних інституцій України та Словаччини (Ужгород, Мукачево, Свидник, Прага, Братислава, Київ), приватних колекцій.

Розглянуто наукові праці різних дослідників, які цікавилися церковно-музичною культурою регіону від початку XX ст. і по сьогодні, зокрема дослідження Юліяна Яворського, Олекси Мишанича, Юрія Ясіновського, Юрія Медведика, Петера Женюха, Ігора Задорожного, Одарки Сопко (Долгош) та інших. Також побіжно оцінено внесок І. Югасевича у збереження та популяризацію церковно-музичної культури Мукачівської єпархії; вказано на подальші шляхи дослідження тощо. Матеріали його рукописних збірників є важливими джерелами для сучасних текстологічних досліджень, насамперед духовних пісень, їх українського та центрально-європейського контексту.

Ключові слова: *Закарпаття, Іван Югасевич, літургійна музика, духовна пісня, рукопис, співаник, джерелознавство, «Богогласник», Юл. Яворський, Ю. Медведик, П. Женюх, О. Долгош*

Nadiya TOVTYN,
orcid.org/0000-0002-5401-4964
Postgraduate Student at the department of technique
of musical education and conducting
Institute of Musical Art
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine) tovtin.ni@ukr.net

IVAN YUHASEVYCH – TALENTED OF UKRAINIAN STOCKER AND RECORDER OF LITURGICAL AND PARALITURGICAL MUSICAL COLLEKTIONS OF THE XVIII – XIX CENTURIES (to the question of his belonging to Ukrainian culture in some studies of modern researchers)

The article is devoted to the Ukrainian compiler, scribe and talented illustrator of manuscript collections Ivan Yuhasevych, who during the years 1741 – 1814 lived in the Mukachevo diocese (founded in 1771 by Pope Clement XIV). Today, these lands are divided between the Transcarpathian region Ukraine, eastern lands of Slovakia, Romania, Hungary. The multiculturality of this region was reflected in the liturgical and paraliturgical creativity, the outlook of compilers and scribes of manuscript collections (irmolohion, songwriter).

The main attention is paid to the manuscript inheritance of the outstanding Trans Carpathian compiler of religious and musical collections Ivan Yuhasevych, his Ukrainian (Russian) origin, membership in the Greek Catholic Church. False allegations regarding his Slovak nationality and belonging to Slovak culture have been refuted. At various times, I. Yuhasevych's rewritten illustrated collections have fallen into the archival institutions of Ukraine and Slovakia (Uzhhorod, Mukachevo, Swydnyk, Prague, Bratislava, Kyiv), private collections.

The estimation of the scientific works of various researchers who was interested in the church-musical culture of the region from the beginning of the twentieth century is given. and to this day (Yulian Yavors`kyi, Oleksa Myshanych, Yuriy Yasinovs`kyi, Yuriy Medvedyk, Peter Žeňuch, Ihor Zadorozhnyi, Odarka Sopko (Dolgosh) and other). Also, the contribution of I. Yuhasevych to the preservation and popularization of the church and musical culture of the Mukachevo diocese has been evaluated in a concise way; indicated for further research paths and so on. The materials of his manuscript collections are important sources for modern textological studies, primarily spiritual songs, their Ukrainian and Central European context.

Key words: *Trans Carpathian, Ivan Yuhasevych, liturgical music, spiritual song, manuscript, singer, source study, Bohohlasnyk, Jul. Yavors`kyi, Yu Medvedyk, P. Žeňuch, O. Dolhosh.*

Актуальність питання. Творча спадщина закарпатських укладачів та переписувачів рукописних ірмологіонів, духовнопісенних збірників (співаників) викликала зацікавлення українських вчених ще на межі XIX – XX ст. З цією метою було організовано археографічну комісію на чолі з Іваном Франком на Закарпаття та у регіони проживання закарпатських емігрантів у Сербії та Східній Угорщині. Результати діяльності цієї комісії під егідою Наукового товариства ім. Шевченка у Львові були доволі плідними. Зокрема, І. Франку та В. Гнатюку вдалося розшукати чимало цікавих церковно-музичних рукописів, передусім співаників із текстами духовних пісень. Серед рукописів особливо вартісним є рукопис «Богогласника» Івана Ріпи з с. Убля (Товтин, 2017: 105–108). Дещо пізніше до цієї діяльності долучився Юліян Яворський, який у цьому ж регіоні та на сусідній Лемківщині віднайшов низку інших цікавих співаників, серед яких і три співаники Івана Югасевича (Яворский, 1934: 53–111; 333–337). Деякі рукописні співаники інших переписувачів знайдено чеським славістом Франтішеком Тіхою та відомим українським дослідником давньої літератури Михайлом Возняком.

Від 20-х рр. XX ст. праця з розшуку церковно-музичних рукописів припинилася на десятиліття. Щоправда, у другій половині століття з'явилися поодинокі розвідки, які стосуються творчої спадщини І. Югасевича (Paňkevyč, 1951: 79–96, Мушинка, 1971: 181–222). Але тільки наприкінці XX – поч. XXI ст. стараннями відомих українських музикознавців Юрія Ясиновського (Ясиновський, 1996: 463, 466, 472), Юрія Медведика (Медведик, 2002: 422–440; Медведик, 2010: 174–197; Медведик, 2015: 94–105) та знаного словацького славіста Петера Женюха (Žeňuch, 2006: 982) було активно поновлено цю роботу. Згадаймо й одне з досліджень мукачівської дослідниці Андреї Томко (Томко, 2008: 88–93). Їм вдалося систематизувати науковий доробок своїх попередників, віднайти нові рукописи, ввести їх до наукового обігу тощо. Однак із появою розвідок та монографії П. Женюха загострилося питання національно-культурної приналежності чималої кількості рукописних музичних пам'яток із історичного Закарпаття українській культурі. Серед аспектів цієї наукової проблеми й питання українського (руського) походження відомого укладача, переписувача та майстерного ілюстратора Івана Югасевича (1741–1814). Це питання є дуже важливим під різноманітним кутом погляду, про що й поведемо мову далі.

Нещодавно з'явилася низка праць ужгородської дослідниці Одарки Долгош (Сопко) про художню творчість І. Югасевича. Вона також захистила кандидатську дисертацію про цього непересічного та обдарованого закарпатця. Зрозуміло, що О. Долгош довелося проаналізувати праці попередніх дослідників у контексті власних наукових зацікавлень та дати свою оцінку творчості І. Югасевича. Цікаво, що інші закарпатські рукописні співаники майже позбавлені ілюстрацій, за винятком окремих ініціалів, примітивних заставок геометричного та рослинних типів тощо. Це ж стверджує і Ю. Медведик у свій монографії про «Богогласник» та статті, в якій проаналізовано майже 400 рукописних українських духовнопісенних пам'яток, у тому числі й кілька десятків із Закарпаття (Медведик, 2015: 391–428.). Він пише: «У закарпатських збірниках майже відсутнє художнє оформлення (графічні мініатюри релігійного змісту, заставки, кінцівки тощо). Виняток становлять співаники талановитого місцевого переписувача Івана Югасевича. Проте в цьому разі слід говорити про особливий творчий світ митця-переписувача, а також про певний вплив галицької рукописної традиції, яку він пізнав у Львові. З огляду на це, впливи галицької рукописної традиції XVIII ст. у його співаниках проглядаються достатньо виразно» (Rothe; Medvedyk, 2016: 191).

Однак не тільки рукописні співаники та ірмологіони укладав, переписував та ілюстрував І. Югасевич, але й рукописи інших церковних жанрів: «Літургікон» (1759), «Типікон» (1800), «Псалтир» (1800), «Тріодь» (1806), про що писали багато дослідників та на чому наголошує І. Задорожний у перевиданні «Ірмологіона» 1809 р. з бібліотеки мукачівського колекціонера Василя Панкулича. У цьому ж році, як стверджує дослідник, було переписано два ірмологіони. Відтак, І. Задорожний резюмує: «Ірмологіони І. Югасевича, як і ряд інших рукописних пам'яток, які використовувалися у богослужбовій практиці в Мукачівській єпархії, за свої змістом, структурними особливостями, палеографічними ознаками та художнім оформленням виявляють тотожність із західноукраїнською традицією» (Задорожний, 2010: 7).

Отже, **мета статті** полягає у тому, щоб у загальних рисах вдатися до аналізу творчості І. Югасевича, оцінити його рукописні збірники та наявні у них тексти у зв'язку з приналежністю до української культури.

Виклад основного матеріалу. Внесок Івана Югасевича у розвиток рукописної (літургійної та позацерковної) культури Закарпаття та загалом української другої половини XVIII – початку XIX ст. є найпомітнішим. З різноманітних джерел

відомо, що він народився у 1741 році в селі Прикра, поблизу Пряшева (тепер – Східна Словаччина). Приблизно з 1756 до 1770 рр. студіював церковний спів та інші дисципліни у Львівській Ставропігійській колегії, за іншими джерелами – у відомій місцевій братській школі. Отримавши освіту, він учителював та дякував на Закарпатті, в основному в рідному селі, а згодом, від 1795 р., поблизу Ужгорода у с. Невицьке, в якому прожив до смерті у 1814 році. Є ще чимало важливих, проте не системних відомостей про його біографію та творчість, але про це вже чимало сказано у працях інших дослідників, у тому числі й О. Долгош, яка теж віднайшла деякі цікаві факти з його життя.

У її нещодавно опублікованій монографії системно розглянуто творчий доробок І. Югасевича як одного з кращих закарпатських укладачів, переписувачів та ілюстраторів рукописних співаників, ірмологіонів та календарів. Він відомий і як кодифікатор фольклору, про що чимало написано у статтях українсько-чеського славіста Івана Панькевича та словацького україніста Миколи Мушинки, а також у монографії київського літературознавця закарпатського походження Олекси Мишанича (Мишанич, 1964: 95–104).

Протягом останніх двох десятиліть точаться суперечки про національно-культурну приналежність І. Югасевича: українець, словак, чи так званий русин, у сенсі політичного русинізму. Свого часу чекати відповіді від галицького москвофіла Юл. Яворського не було сенсу (він його називав штучно-ефемерно карпаторосом). Однозначно не зрозуміла позиція й словацького україніста М. Мушинки, який, публікуючи свої маленькі дописи про творчість І. Югасевича, уникав конкретної відповіді на поставлене питання. Натомість для греко-католицького священика Стефана Паппа з Пряшівщини (Східна Словаччина) не було ніякого сумніву – творчість І. Югасевича належить українській закарпатській культурі. Зрозуміло, що такої думки був і відомий літературознавець О. Мишанич, активний поборник так званого політичного русинізму.

У вступному слові до монографії О. Долгош М. Мушинка, старанно оминаючи українську приналежність І. Югасевича, все-таки зазначає, що переписувач народився у с. Прикра, в якому всі тодішні 78 жителів були «руської національності» (Долгош, 2017: 6–7). Є різні тлумачення цього терміну: що конкретно має на увазі О. Мушинка зрозуміти однозначно важко. Не відповіла остаточно на це питання і О. Долгош. Аналізуючи праці словацьких славістів П. Женюха та А. Шковє'ри, які вважають І. Югасевича словацьким культурним діячем, вона помірковано заперечила їх помилкову думку, заявивши, що не «слід згоджуватися з нею» (Долгош, 2017: 6–7). І далі без коментарів. Отже, перейдемо до подальшого висвітлення цього питання.

У вступному слові М. Мушинки підкреслено, що дослідницею охоплено «всю доступну літературу» (Долгош, 2017: 5). Насправді це не так. Фактично проігноровано (або ж дослідниці було не відомо про це) низку музикознавчо-джерелознавчих, текстологічно-культурологічних праць відомого українського музикознавця Юрія Медведика, який багато уваги присвятив закарпатській духовнопісенній культурі (див. далеко не повний список публікацій). Проте вона згадала у своїй праці тільки монографію Ю. Медведика «Українські духовні пісні XVII–XVIII ст.» (Медведик, 2006, 89), яку у зв'язку з публікацією ірмологіону І. Югасевича, здійснену Ігорем Задорожним (Задорожний: 2008, 392), назвала «важливою» (Долгош, 2017: 21). Натомість після опублікованої монографії Ю. Медведика (Медведик, 2006: 324), в якій творчість І. Югасевича розглянуто з українознавчого погляду, пізніші полемічні розвідки Ю. Медведика щодо української духовнопісенної культури на Закарпатті навіть не перелічено у списку літератури (129 позицій). Тому коротко вдамося до розгляду його окремих новіших, спеціальних спостережень та висновків про творчість та національність І. Югасевича, а також звернемо увагу на висновки інших сучасних дослідників.

Аналізуючи мову рукописного збірника, до якого увійшло 370 русько-українських прислів'їв та приказок під назвою «Общая присловія во товаристві неуких» (1809), І. Панькевич наголосив на тому, що тексти цієї пам'ятки вирізняються земплинсько-ужанськими говірковими рисами, які сучасні українські лінгвісти зараховують до регіональних українських діалектів.

Дещо пізніше О. Мишанич, аналізуючи ці та інші рукописні пам'ятки, його можливу поетичну невеличку творчість чи поетичний дар, який виявився під час «редагувань» пісенних текстів (Мишанич, 1964: 95), пропонував розглядати спадщину І. Югасевича у контексті складової та невіддільної частини «історико-культурного життя всієї України», про що і згадує у своїй монографії О. Долгош (Долгош, 2017: 17). Інша закарпатська дослідниця Вікторія Чикут акцентує увагу на тому, що І. Панькевич, «порівнявши приповідки Югасевича із приповідками, записаними І. Франком, підтвердив свої погляди щодо мовної єдності закарпатських та галицьких українців»

(Чикут, 2008: 8). Ось на цьому і слід акцентувати увагу в штучній дискусії зі словацькими дослідниками, передусім із відомим славістом П. Женюхом. Чимало про це сказано у розвідках Ю. Медведика.

П. Женюх у своїй монографії вельми розлого пише: «популярно» є тлумачити кириличну рукописну співаникову продукцію зі Східної Словаччини спільно з кириличною творчістю з Підкарпатської Русі «унісонно» як закарпатсько-українську. Перелік таких «закарпатсько-українських» співаників подає у своїй студії Юрій Медведик (Медведик, 2002: 422–440). До того ж не дивується, що в «Словацькому біографічному словнику» (1987, с. 527) Ян Югасевич, автор п'яти кириличних рукописних співаників з другої половини XVIII ст. та початку XIX ст., кантор та учитель з Невицького, тлумачиться як закарпатсько-український фольклорист тільки через те, що працював на території сучасної України. Його рукописна співаникова творчість, яку той так званий закарпатський фольклорист збирав в околицях села Прикра недалеко від Пряшева в серці Шариша, й інші рукописні співаники, котрі виникли за подібних умов у Невицькому, подаються за українську культурну пам'ятку тільки через те, що «те, що записане кирилицею, належить до східнослов'янського, насамперед українського культурного простору» (Žeňuch, 2006: 166–167)[1]. Такі висновки нерідко зустрічаються і в інших статтях цього славіста, який визнає тільки словацьку приналежність І. Югасевича. Наголосимо, що він також полемізує з цього приводу і з іншими сучасними дослідниками духовної піснетворчості, наприклад, з варшав'янкою Ольгою Гнатюк, німецьким славістом Дітером Штерном, не кажучи вже про О. Мишанича та низки інших українських літературознавців.

Відповіддю на закиди словацького вченого стала стаття Ю. Медведика про духовнопісенну культуру Мукачівської єпархії, в якій він аргументовано спростовує тлумачення П. Женюха. Український дослідник, до прикладу, підкреслює: «Ніхто з перелічених дослідників ніколи І. Югасевича не називав фольклористом, бо це не відповідає самій суті його насамперед компілятивної, хоча й з елементами творчості праці. Натомість це визначення самого П. Женюха: «Ян Югасевич-Склярський був фольклористом, учителем та дяком» (Žeňuch, 1999: 87). Далі більше: «Ян Югасевич-Склярський є закарпатоукраїнським фольклористом, учителем» (Žeňuch, 1997: 199). Отже, «закарпатоукраїнським»! То ж чому через кілька років П. Женюх геть забув власні тлумачення і звинувачує інших дослідників у тому, що начебто вони називали Югасевича фольклористом. Він ним не був, як, зрештою, і не був словаком» (Медведик, 2010: 177). Незважаючи на такі зауваження, висновки словацького дослідника не змінилися й сьогодні. Ні «руське» походження І. Югасевича, про що писав М. Мушинка, ні більшість маргіналій у переписаних ним співаників не є словацькомовними. І найголовніше – як духовний, так і світський пісенний репертуар його збірників не мають нічого спільного зі словацькою культурою, за винятком окремих текстів. Водночас це було традиційно для української рукописної практики XVII – XVIII ст., а також і XIX ст.: у рукописних співаниках нерідко знаходимо записи, наприклад, польських пісень, польськомовні маргіналії. Однак нікому не спаде на думку ці рукописні збірники, переписані, наприклад, галичанами чи волинянами, називати польськими, або закарпатські співаники з окремими текстами угорських духовних пісень приписувати угорській культурі.

Тому відрадною є поява ряду статей та монографії О. Долгош, яка завдяки ретельному аналізу художньо-мистецької спадщини І. Югасевича доводить українську приналежність цього митця-переписувача, його українське коріння та зацікавленість українською культурою насамперед. Це підтверджують репертуари співаників, укладені з пісенних текстів українського релігійно-мистецького надбання. На це вказують і його «фольклористичні» зацікавлення, що відображають розмаїтий характер національної пісні, приповідки, прислів'їв тощо.

До речі, О. Долгош стверджує, що «Іван Югасевич не лише добре знав, а й наслідував тогочасні друковані видання та художні тенденції. Це засвідчують його записи на титульних аркушах, де фіксується число, місяць, дата, авторство, місце виконання рукопису, ім'я замовника. На багатьох мініатюрних зображеннях бачимо напис із назвою сюжету, датою виконання та авторство. На кінцевому аркуші міститься інформація про завершення рукопису» (Долгош, 2011: 22). І. Югасевич не оминав, а плідно інтерпретував також традиції західноєвропейської книжної графіки, на що теж звертає увагу О. Долгош. Зрештою, основними книгами для компілятивної його рукописної праці були львівський «Ірмологіон» та почаївський «Богогласник», про що багато написано львівськими дослідниками Ю. Ясіновським та Ю. Медведиком. До того ж це наочно доводить нещодавно

[1] Цитату зі словацької мови перекладено Ю. Медведиком у статті-рецензії на монографію П. Женюха (Медведик, 2010: 176).

перевиданий Гансом Роте почаївський «Богогласник» (факсиміле) Юрія Медведика з монографією та коментарями про антологію і українську духовну пісню загалом. Тобто, йдеться про прикметну типологію мистецької традиції та практики української рукописної та книжкової графіки, спільність орнаментики, сюжети графічних книжкових та рукописних мініатюр (Rothe; Medvedyk, 2016: 191). До речі, І. Югасевич для переписування та укладання збірників духовних пісень зазвичай використовував у своїх пісенниках друковані тексти «Богогласника», про що йдеться у щойно згаданій монографії Ю. Медведика.

Висновки. Творчість Івана Югасевича – важлива сторінка українського закарпатського церковно-музичного мистецтва, почасти народознавства, оскільки фольклористики як спеціальної наукової дисципліни у той час ще не існувало. Його внесок у розвиток культури краю є найбільшим з-поміж кодифікаторів літургійної та паралітургійної (позацерковної) писемної культури. Ще не всі рукописні пам'ятки виявлено в архівних інституціях, приватних колекціях. Тому необхідні подальші пошуки. Важливо також опублікувати у спеціальній статті маргіналії з його рукописних збірників. Це дозволить комплексно проаналізувати специфіку його мови, діалектні особливості. Необхідно також підготувати до друку з відповідними коментарями один із найбільш цікавих рукописних збірників І. Югасевича — співаник 1761 – 1763 рр., який є унікальною пам'яткою місцевої та загальноукраїнської духовнопісенної творчості періоду пізнього Бароко. Проведене дослідження свідчить також про те, що він, будучи руського (тобто, українського) походження, не словакізувався, а дбав про культурно-церковні смаки народу, закладав підвалини народознавства на Закарпатті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Задорожний І. Рукописні ірмологіони Івана Югасевича-Склярського – важливе джерело досліджень церковно-співочих традицій Закарпаття XVIII – XIX століть. Вісник Закарпатського художнього інституту. Ужгород, 2015. Вип. 6. 28–30.

2. Задорожний І. Ірмологіон 1809 року Івана Югасевича-Склярського. Факсиміле і транскрипція / упорядкування, транскрипція та редагування. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2010. 392 с.

3. Медведик Ю. Віднайдений Шаришський співаник – цінний рукописний документ українсько-словацько-польських культурних взаємин XVII – XVIII ст. Медведик Ю. Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, 2009. Т. CCLVIII. 66–189.

4. Медведик Ю. Деякі тенденції становлення і розвитку церковнослов'янського пісенного репертуару в паралітургійній культурі Закарпаття та Східної Словаччини від середини XVII до початку XIX ст. Slovenská, latinská a cirkevnoslovanská náboženská tvorba 15. – 19. storočá. Bratislava, 2002. 422–440.

5. Медведик Ю. Духовнопісенна культура Мукачівської єпархії у дослідженнях Петера Женюха. Калофонія: науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. Львів, 2010. Ч. 5. 174–197.

6. Медведик Ю. Рукописний збірник духовних пісень: шлях від укладача до дослідника (соціальний статус переписувача, науково-пошукова місія колекціонера). Науковий віник Національної музичної академії імені П. І. Чайковського. Старовинна музика – сучасний погляд: зб. статей. Київ, 2009. Вип. 88. Ч. 2. 213–226.

7. Медведик Ю. Українські духовні пісні в рукописних джерелах другої половини XVII – початку XX ст. (джерелознавчо-археографічний опис). Ad Fontes: з історії української музики XVII – початку XX ст.: вибрані статті, матеріали, рецензії. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 391–428.

8. Медведик Ю. Українська духовна пісня XVII – XVIII ст.: монографія. Львів: УКУ, 2006. 324.

9. Мишанич О. Література Закарпаття XVII – XVIII ст.: історико-літературний нарис. Київ: Наукова думка, 1964. 116.

10. Мушинка М. До історії зібрання українського фольклору Східної Словаччини. Науковий збірник музею української культури у Свиднику. Братислава, 1971. Т. І. 181–222.

11. Сопко О. Два ірмологіони Івана Югасевича – 1784 – 85 років. Вісник Харківської державної академії декоративного мистецтва. 2008. Вип. 10. 98–103.

12. Сопко О. Рукописна спадщина Івана Югасевича на зламі XVIII–XIX століть. Львів: «Афіша», 2017. 180.

13. Сопко О. Творча спадщина Івана Югасевича у мистецькому розвитку української рукописної книги середини XVIII – початку XIX століть Вісник Закарпатського художнього інституту. Ужгород: Закарпатський художній музей, 2015. Вип. 6. 22–26.

14. Товтин Н. Закарпатські рукописні співаники XIX століття – основне джерело дослідження церковно-музичної культури краю (джерелознавчі та культурологічні аспекти). Вісник Львівського університету. Серія мист-во. 2017. Вип. 18. 104–112.

15. Томко А. Рукописні співаники Іоана Югасевича — джерела для дослідження давньої духовнопісенної культури Закарпаття та Східної Словаччини. Вісник Прикарпатського університету. Серія мистецтвознавство. Івано-Франківськ, 2008. Вип. XV–XVI. 88–93.

16. Чикут В. Наукові досягнення І. А. Панькевича і їх вплив на розвиток українознавчих лінгвістичних галузей: Автореф. … дис. канд. філологічних наук: 10.02.01 «Українська мова». Ужгород, 2008. 16.

17. Яворский Ю. Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси. Praga, 1934. 344 с.

18. Ясиновський Ю. Українські та білоруські нотолінійні Ірмолої 16–18 століть: каталог і кодикологічно-палеографічне дослідження. Львів, 1996. 624.

19. Paňkevyč, 1951 – Paňkevyč I. Nové nálezy ukrajinských, polských a slovenských pisni a veršů. Zpěvník Ivana Juhaseviča z r. 1798. Národopisný věstník československý. 1951. Roč. 32. Č. 1–2. 73–96.

20. Rothe, Medvedyk, 2016 – Rothe H., Medvedyk J. Bogoglasnik. Pesni blagogovejnyja (1790/1791). Eine Sammlung geistliche Lieder aus Ukraine. Herausgegeben von Hans Rothe in Zusammenarbeit mit Jurij Medvedyk. Band 1: Facsimile. Köln-Weimar-Wien: Böhlau Verlag, 2016. 602. Band 2: Darstellung. Köln-Weimar Wien: Böhlau Verlag, 2016. 432.

21. Žeňuch, 2006 – Žeňuch P. Kyrillische paraliturgische Lieder: Edition des handschriftlichen Liedguts im ehemaligen Bistum von Mukačevo im 18. und 19. Jahrhundert / [Hrsg. von Peter Žeňuch]. Köln – Weimar – Wien : Böhlav, 2006. 982. (Bausteine zur Slavischen Philologie und Kulturgeschichte : Reihe B: Editionen: N. F. Bd. 23) (Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae: Vol. II).

22. Žeňuch, 1996 – Žeňuch P. Pieseň k počajevskej ikone Bohorodičky: historicko-literárna a religiozna interpretácia. Varia. 1997. № 6. 197–208.

23. Žeňuch, 1999 – Žeňuch P. Svätodemetrovská tradicia v paraliturgických piesňach byzantsko-slovanského obradu. Korene nášho duchovného bytia – život a dielo Konštantína Filozofa / Materiály z konferencie [...] 28.–29. oktbóra 1998 v Nitre / Zostavili E. Krošláková, L. Kralčák. Nitra, 1999. 79–93.

24. Žeňuch, 2006 – Žeňuch P. Vydanie paraliturgických piesní 18. a 19. storočia z východného Slovenska a Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Historický zborník. 2006. Č. 1–2. 159–176.

REFERENCES

1. Zadorozhnyi I. Rukopysni irmolohiony Ivana Yuhasevycha-Skliars`koho — vazhlyve dzherelo doslidzhen` tserkovno-spivochykh tradytsii Zakarpattia XVIII–XIX stolit` [Handwritten heirmolohions by Ivan Yuhasevych-Skliarskyi is an important source of researches of church-singing traditions of Transcarpathia in XVIII-XIX centuries]. Visnyk Zakarpats`koho khudozhnoho instytutu [The Newsletter of Transcarpathian Institute of Arts. Issue 11. Uzhhorod: Transcarpathian Institute of Arts]. 2015. Issue 11. 28–30 [in Ukrainian]

2. Zadorozhnyi I. Irmolohion 1809 roku Ivana Yuhasevycha-Skliars`koho. Faksymile i transkryptsiia / uporiadkuvannia, transkryptsiia ta redahuvannia I. Zadorozhnyi [Irmolohion of 1809 by Ivan Yugasevych-Sklyarsky. Facsimile and transcription / compiler, transcribing and editing by I. Zadorozhny]. Uzhhorod: Karpaty Publishing House, 2010. 392 [in Ukrainian]

3. Medvedyk Ju. Vidnaidenyi Sharyshs`kyi spivanyk — tsinnyi rukopysnyi dokument ukrains`ko-slovats`ko-pols`kykh kulturnykh vzaiemyn XVII – XVIII st`. [Sharych collection of song is found – a valuable monument of Ukrainian-Slovak-Polish culture relations of the 17th – 18th centuries] Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka [Memoirs of the Shevchenko Scientific Society]. L`viv, 2009. Vol. CCLVIII. 66–189 [in Ukrainian]

4. Medvedyk Ju. Deiaki tendentsii stanovlennia i rozvytku tserkovnoslovians`koho pisennoho repertuaru v paraliturhiinii kulturi Zakarpattia ta Skhidnoi Slovachchyny vid seredyny XVII do pochatku XIX st`. [Some tendencies of formation and development of the Church Slavonic song repertoire in the paraliturgical culture of Transcarpathia and eastern Slovakia from the middle of the XVII to the beginning of the XIX century]. Slovenská, latinská a cirkevnoslovanská náboženská tvorba 15. – 19. storočá. Bratislava, 2002. 422–440 [in Ukrainian]

5. Medvedyk Ju. Dukhovnopisenna kul`tura Mukachivs`koi yeparkhii u doslidzhenniakh Petera Zheniukha [Spiritual song culture of the Mukachevo diocese in the studies of Peter Žeňuch]. Kalofoniia: naukovyi zbirnyk z istorii tserkovnoi monodii ta hymnohrafii [Kalofonia. Scientific collection on the history of church mono and hymnography]. L`viv, 2010. V. 5. 174–197 [in Ukrainian]

6. Medvedyk Ju. Rukopysnyi zbirnyk dukhovnykh pisen: shliakh vid ukladacha do doslidnyka (sotsialnyi status perepysuvacha, naukovo-poshukova misiia kolektsionera) [Handwritten collection of sacred songs: the Path from the Compiler to the researcher (rewriter`s scientific search mission)]. Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii imeni P. I. Chaikovskoho. Starovynna muzyka – suchasnyi pohliad: zb. statei [Scientific review [Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music. Early music – contemporary outlook: collection of articles]. Kyiv, 2009. Issue 88. V. 2. 213–226 [in Ukrainian]

7. Medvedyk Ju. Ukrainski dukhovni pisni v rukopysnykh dzherelakh druhoi polovyny XVII – pochatku XX st. (dzhereloznavcho-arkheohrafichnyi opys) [Ukrainian spiritual songs in manuscript sources of the second half of the 17th – early 20th centuries (source-study and archeographical description). Medvedyk Jurij. Ad Fontes: z istorii ukrainskoi muzyky XVII – pochatku XX st.: vybrani statti, materialy, retsenzii [Ad Fontes: from the history of Ukrainian music of the XVII th – the beginning of the XX century. Selected articles, materials, reviews]. L`viv: LNU im. Ivana Franka, 2015. 391–428 [in Ukrainian]

8. Medvedyk Ju. Ukrainska dukhovna pisnia XVII – XVIII st.: monohrafiia [Ukrainian spiritual songs of the XVII–XVIII centuries: monograph]. L`viv: UKU, 2006. 324 [in Ukrainian]

9. Myshanych O. Literatura Zakarpattia XVII – XVIII st.: istoryko-literaturnyi narys [Transcarpathian literature of the XVII – XVIII centuries: historical and literary essay]. Kyiv: Naukova dumka, 1964. 116 [in Ukrainian]

10. Mushynka M. Do istorii zibrannia ukrains`koho folkloru Skhidnoi Slovachchyny [To the history of the collection of Ukrainian folklore of Eastern Slovakia]. Naukovyi zbirnyk muzeiu ukrains`koi kultury u Svydnyku [The Scientifi c digest of the Museum of Ukrainian Culture in Svydnyk]. 1971. V. I. 181–222 [in Ukrainian]

11. Sopko O. Dva irmolohiony Ivana Yuhasevycha – 1784 – 85 rokiv [Two Irmologions by Ivan Juhasevuch 1784–1785]. Visnyk Kharkivs`koi derzhavnoi akademii dekoratyvnoho mystetstva [Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts]. 2008. V. 10. 98–103 [in Ukrainian]

12. Sopko O. Rukopysna spadshchyna Ivana Yuhasevycha na zlami XVIII – XIX stolit`: monografiia [Manuscript heritage by Ivan Yugasevych at the turn of the 18th–19th centuries: monograph]. L`viv: «Afisha», 2017. 180 [in Ukrainian].

13. Sopko O. Tvorcha spadshchyna Ivana Yuhasevycha u mystets`komu rozvytku ukrains`koi rukopysnoi knyhy seredyny XVIII – pochatku XIX stolit` [Artistic heritage of Ivan Yuhasevych-Sklyarskyi in the context of artistic development of the Ukrainian handwritten book of the middle of the XVIII – early 19th centuries]. Visnyk Zakarpats`koho khudozhnoho instytutu [The Newsletter of Transcarpathian Institute of Arts]. Uzhhorod: Zakarpats`kyi khudozhnii muzei [Transcarpathian Institute of Arts]. 2015. Issue 11. 22–26 [in Ukrainian].

14. Tovtyn, 2018 – Tovtyn N. Zakarpats`ki rukopysni spivanyky XIX stolittia – osnovne dzherelo doslidzhennia tserkovno-muzychnoi kul`tury kraiu (dzhereloznavchi ta kulturolohichni aspekty) [Transcarpathian manuscript song-book of the 19th century — the main source of the study of the church and music culture of the region (source studies and culturological aspects)]. Visnyk of the Lviv University. Series Art Studies. 2017. Issue 18. 104–112 [in Ukrainian].

15. Tomko A. Rukopysni spivanyky Ivana Yuhasevycha – dzherela dlia doslidzhennia davnoi dukhovnopisennoi kul`tury Zakarpattia ta Skhidnoi Slovachchyny [Manuscript singers of Ivan Yugasevych – sources for the study of the ancient spiritual culture of Transcarpathia and Eastern Slovakia. Visnyk Prykarpats`koho universytetu. Seriia mystetstvoznavstvo [Newsletter Precarpathian University. Art studies]. 2008. Issue XV – XVI. 88–93 [in Ukrainian].

16. Chykut V. I. A. Pan`kevich's scientific achievements and their influence on development of Ukrainian linguistic branches. The manuscript. The dissertation to obtain the scientific degree of candidate of philological sciences. Uzhhorod, 2007. 16 [in Ukrainian].

17. Yavorskii Yu. Materialy dlia istorii starinnoj pesennoj literatury v Podkarpatskoi Rusi [Materials for the history of ancient song literature in Subcarpathian Rus`]. Prag: 1934. 345 [in Russian]

18. Jasynovs`kyi J. Ukrains`ki ta bilorus`ki notoliniini Irmoloi 16–18 stolit`: kataloh i kodykolohichno-paleohrafichne doslidzhennia [Ukrainian and Byelorussian Irmoloi of the 16th–18th centuries: catalog and codecological and palaeographic research]. L`viv: Misioner, 1996. 624 [in Ukrainian]

19. Paňkevyč I. Nové nálezy ukrajinských, polských a slovenských pisni a veršů. Zpěvník Ivana Juhaseviča z r. 1798. Národopisný věstník československý. 1951. Roč. 32. Č. 1–2. 73–96 [in Chech]

20. Rothe H., Medvedyk J. Bogoglasnik. Pesni blagogovejnyja (1790/1791). Eine Sammlung geistliche Lieder aus Ukraine. Herausgegeben von Hans Rothe in Zusammenarbeit mit Jurij Medvedyk. Band 1: Facsimile. Köln-Weimar Wien: Böhlau Verlag, 2016. 602 S. Band 2: Darstellung. Köln-Weimar Wien: Böhlau Verlag, 2016. 432 [in German; in Ukrainian]

21. Žeňuch P. Kyrillische paraliturgische Lieder: Edition des handschriftlichen Liedguts im ehemaligen Bistum von Mukačevo im 18. und 19. Jahrhundert. [Hrsg. von Peter Žeňuch]. Köln – Weimar – Wien : Böhlav, 2006. 982. (Bausteine zur Slavischen Philologie und Kulturgeschichte: Reihe B: Editionen: N. F. Bd. 23) (Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae: Vol. II) [in Slovak; in German]

22. Žeňuch P. Pieseň k počajevskej ikone Bohorodičky: historicko-literárna a religiozna interpretácia. Varia. 1997. № 6. 197–208 [in Slovak]

23. Žeňuch P. Svätodemetrovská tradicia v paraliturgických piesňach byzantsko-slovanského obradu. Korene nášho duchovného bytia – život a dielo Konštantína Filozofa / Materiály z konferencie [...] 28–29. oktbóra 1998 v Nitre / Zostavili E. Krošláková, L. Kralčák. Nitra, 1999. 79–93 [in Slovak]

24. Žeňuch P. Vydanie paraliturgických piesní 18. a 19. storočia z východného Slovenska a Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Historický zborník. 2006. Č. 1–2. 159–176 [in Slovak]